

ФІЗКУЛЬТУРНА ОСВІТА В УКРАЇНІ

НАУКОВО-ДОСЛІДНА РОБОТА СТУДЕНТІВ — ПРОБЛЕМА ФІЗИЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Ротерс Т.Т., Луганський національний педагогічний університет імені Тараса Шевченка

Анотація. У статті дається теоретичне обґрунтування сутності науково-дослідної роботи студентів у процесі навчальних занять та у позанавчальний час у контексті фахової підготовки.

Ключові слова: науково-дослідна робота, фахова підготовка, дослідницька діяльність.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Одним з напрямків реформування системи вищої педагогічної освіти згідно вимог Болонського процесу є зміна парадигми професійної підготовки де домінують роль виконує наукова діяльність стосовно навчальної. Наука у сучасних умовах є важливим фактором фахової підготовки студентів у галузі фізичного виховання і спорту й визначається як сфера людської діяльності, функції якої містяться на виділенні нового знання, зміни репродуктивного мислення на творче. Вироблення нового знання проходить у процесі наукового дослідження, результатом якого виступають система понять, законів, теорій, визначення нових форм, методів і таке інше.

Основна мета науково-дослідної роботи — це виявлення здібних і творчо мислячих студентів, формування в них загальної наукової культури, дослідницьких умінь і навичок, підвищення зацікавленості до своєї професії та самостійного отримання знань.

Завдання науково-дослідної роботи студентів спрямовані на формування загальної наукової культури; дослідницьких умінь і навичок студентів; формування у студентів творчого, інноваційного підходу до фахової підготовки на підставі глибоких науково-теоретичних знань; використання на практиці науково-дослідних вмінь і навичок.

У процесі науково-дослідної роботи одним з важливих завдань постає — оволодіння інструментарієм та методами наукового дослідження у галузі фізичного виховання і спорту. Саме дослідницька діяльність стимулює студентів до активної самостійної роботи у визначенні педагогічної проблеми та її розробці на підставі інтересу і мотивації.

У процесі науково-дослідної роботи у студентів розвиваються такі дослідницькі вміння та навич-

ки: уміти робити огляд літературних джерел з визначеної теми дослідження; проводити теоретичні узагальнення; робити критичний аналіз існуючого стану статей з фахових журналів; проводити педагогічні спостереження, хронометрування педагогічного процесу; аналізувати діяльність суб'єктів дослідницької діяльності; писати доповіді, статті, наукові роботи; доказувати свою точку зору у дискусіях, діалогах; розробляти, проектувати свої проекти, дослідницькі ідеї та ін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано рішення даної проблеми наводить нас на думку, що науковці у галузі педагогіки, фізичного виховання і спорту приділяють увагу різним питанням даної проблеми. А саме, О.М. Піхота визначає, що особливістю науково-дослідницької роботи студентів є суб'єктивне відкриття ним нових знань на основі індивідуальної актуалізації попередньо засвоєних знань і умінь навчально-дослідної роботи з різних предметів та введення їх до особистісного пізнавального простору [1].

Д.Г. Летес [2] на підставі узагальнення дидактичних розробок дає алгоритм дослідницької діяльності. А саме: знайомство з літературою; виявлення проблеми; формулювання теми; формулювання гіпотез; планування і розробка дослідницьких дій; збирання, накопичення емпіричних фактів, спостережень, доказів; аналіз і синтез зібраних даних; підготовка до написання доповідей; виступи з підготовленими доповідями; переосмислення результатів у ході відповідей на запитання; перевірка гіпотези; побудова висновків і узагальнень; систематизація наукової інформації.

Російські вчені Ю.Д. Железняк та П.К. Петров [3] визначають актуальні проблеми дослідження в галузі фізичної культури і спорту, які пов'язують з визначенням нових нетрадиційних фізкультур-

но-спортивних засобів, які мають оздоровчий та виховний вплив.

Л.П. Матвеев [4] дає технологію виконання науково-дослідної роботи в галузі теорії і методики фізичного виховання. Проте, нажаль, ще не достатньо науково-методичних робіт стосовно співвідношення навчально-дослідної та науково-дослідної роботи, а також визначення оптимальних форм такої взаємодії.

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні сутності взаємодії науково-дослідної роботи у процесі навчальної діяльності та науково-дослідної роботи в позанавчальний час у контексті фахової підготовки студентів, визначення оптимальних форм такої взаємодії.

Результати дослідження та їх обговорення. Науково-дослідна робота студентів складається з двох блоків: блок науково-дослідної роботи, який міститься у рамках навчального часу студентів та блок науково-дослідної роботи, який проводиться у позанавчальний час.

Науково-дослідна робота у процесі навчальних занять спрямована на виховання у студентів прагнення до здобуття, розширення та поглиблення професійних знань, формування таких вмінь, як: знаходити, аналізувати та застосовувати на практиці наукову інформацію; вивчати особливості поведінки та діяльності школярів на змаганнях та уроках фізичної культури, спортивно-масових, фізкультурно-оздоровчих заходах.

У процесі науково-дослідної роботи вирішуються не тільки перспективні, але й повсякденні дослідницькі завдання: розвиток у студентів інтересу до предмету дослідження, підвищення їх пізнавальної активності на лекціях і заняттях, покращення засвоєння знань і, в цілому, успішності в навчанні.

Дослідницька діяльність студентів проявляється під час лекцій, семінарів, практичних та лабораторних занять, виробничій практиці, при виконанні курсових робіт з теорії та методики фізичного виховання, домашніх завдань з елементами досліджень, при самостійній роботі з літературними джерелами, а також проведенні предметних олімпіад.

На семінарських заняттях дослідницька робота проводиться у формі доповідей, співдоповідей, висловів щодо їх змісту та диспутів. На практичних заняттях з педагогічних та спортивно-педагогічних дисциплін творча діяльність студентів виражається у процесі ділових ігор, досліджень особливостей формування рухових навичок.

На лекціях з елементами проблемного навчання студенти безпосередньо приймають участь у вирішенні поставлених викладачем питань; вчать аналізувати матеріал, який отримали на лекціях, при творчому його конспектуванні.

У процесі педагогічної практики знання і навички дослідницької діяльності, отримані у вузі, використовуються у роботі зі школярами. У ході проведення практики вони збирають фактичний матеріал для курсових робіт.

Виконуючи курсові роботи з теорії і методики фізичного виховання, студенти працюють із спеціальною літературою з різних предметів, учаться знаходити, аналізувати наукову і методичну інформацію і робити відповідні висновки. Під час виконання теоретичних та дослідницьких робіт розвивається творче мислення, а також здібність до наукової рефлексії.

На предметних олімпіадах, які проводяться у позанавчальний час, виконання студентами спеціальних завдань, пошук необхідних відповідей і рішень являються інтенсивною творчою діяльністю, спрямованою як на поглиблене засвоєння програмного матеріалу з існуючої дисципліни, так і на розвиток здібностей з аналізу і синтезу відповідних факторів, явищ та процесів.

Науково-дослідна робота у позанавчальний час проводиться у формі створення наукових гуртків студентів, творчих груп, проведення конференцій, олімпіад, виконання наукових робіт на конкурс та ін.

Наукові гуртки створюються з талановитих студентів II—V курсів, які зацікавлені окремими науково-педагогічними проблемами у галузі теорії та методики фізичного виховання, гімнастики, медико-біологічних проблем фізичного виховання та спорту.

Творча група кафедри теорії і методики фізичного виховання об'єднує всіх студентів, які працюють у наукових гуртках викладачів кафедри, створюючи науковий потенціал молодих науковців саме кафедри теорії та методики фізичного виховання.

З творчою групою студентів, які займаються у наукових гуртках викладачів кафедри, організуються і проводяться наукові семінари, на яких провідні вчені кафедри розкривають методологію наукової роботи через призму наукових проблем, які вирішуються на кафедрі теорії і методики фізичного виховання.

Наукові конференції — це форми наукової діяльності, де підводяться підсумки окремого періоду наукової роботи студентів та викладачів. Такі конференції проходять у рамках Днів науки нашого університету та Інституту фізичного виховання і спорту, а також у рамках регіону та України.

Однією з форм науково-дослідної роботи у позанавчальний час є підготовка статей та їх публікація у студентських наукових збірниках, підготовка наукових робіт, що подаються на конкурс студентських робіт.

На сучасному етапі актуальні наукові дослідження пов'язані з оздоровчим, освітнім і виховним впливом засобів фізичної культури і спорту, зокрема нових нетрадиційних фізкультурно-спортивних

видів. Так, наприклад, у дослідженні оздоровчої спрямованості фізичних вправ важливе значення мають: формування правильної постави, підвищення загальної фізичної підготовленості, лікувальні можливості фізичних вправ при різних видах захворювань, тощо.

В освітній спрямованості засобів і методів фізичного виховання великий інтерес викликає методика опанування теоретичними знаннями; збагачення рухового, естетичного, емоційного, волевого, етичного досвіду, досвіду спілкування; навчання тих, хто займається, пізнавати самих себе та свої фізичні здібності; стимулювання глибоко усвідомленого й активного відношення до занять фізичними вправами.

У дослідженні виховних можливостей засобів і методів фізичного виховання наукової розробки потребує методика формування позитивної мотивації до занять фізичними вправами, фізичною культурою і спортом. Особливе значення має дослідження прикладної спрямованості засобів і методів фізичної культури і спорту. Наукової розробки потребує методика застосування фізичних вправ у процесі розвитку фізичних здібностей школярів під час оволодіння змістом шкільної програми з фізичної культури; застосування засобів фізичної культури і спорту в процесі активного відпочинку; відновлення працездатності після розумових, фізичних й емоційних напрут.

Слабо досліджені можливості засобів і методів фізичного виховання і спорту у заняттях з особами середнього і літнього віку, чоловіками і жінками.

Існує велика необхідність у розробці питань, що стосуються техніки виконання різних видів вправ. У перспективі велику допомогу тут можуть надати сучасні інформаційні технології.

Спеціального наукового обґрунтування потребують організація і методика проведення шкільного уроку. Певний інтерес викликає тематика, пов'язана з фізичним вихованням дітей дошкільного віку.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Таким чином, схильність студентів до дослідницької діяльності в значній мірі індивідуальна. Вона виявляється у своєрідності розвитку їхніх пізнавальних інтересів, аналітичних здібностей, змісту і обсягу знань, спостережли-

вості, пам'яті, уваги, гнучкості мислення, багатства уявлень, працьовитості, волі, спроможності для зосередженої і відповідальної праці.

Застосування дослідницького підходу в навчанні спрямоване на становлення в студентів досвіду самостійного пошуку нових знань і використання їх в умовах творчості на формування нових пізнавальних цінностей і збагачення їх пізнавальної ціннісної орієнтації.

Дослідницька робота студентів повинна відповідати науковим методам пізнання, розширювати зміст їхньої освіти й удосконалювати підготовку до майбутньої педагогічної діяльності.

Важливим є визначення ролі і значення дослідницької діяльності студентів, орієнтування на розвиток дослідницької мотивації, формування дослідницьких умінь і навичок на навчальних заняттях та у позанавчальний час. А це можливо тільки у визначенні мети науково-дослідної роботи студентів та її трансформації у зміст конкретних навчальних предметів та результат рейтингу в мережі досягнень інших студентів. Таким кінцевим результатом може бути виконання наскрізної курсової роботи та магістерської роботи, а також участь у Всеукраїнських студентських олімпіадах з теорії і методики фізичного виховання.

Шлях до такого результату проходить через мережу науково-дослідницької діяльності у вигляді підготовки доповідей, реферату, наукової статті, тез, деяких методичних розробках разом з викладачем.

Список літератури

1. *Освітні технології* / О.М. Пехота, А.З. Кіктенко, О.М. Любарська та ін. — К.: Видавництво А.С.К., 2003. — 255 с.
2. *Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій* / І.А. Зязюн, О.М. Пехота. — К.: Видавництво А.С.К., 2003. — 240 с.
3. Железняк Ю.Д., Петров П.К. Основы научно-методической деятельности в физической культуре и спорте. — М.: Академия, 2001. — 264 с.
4. Матвеев Л.П. Теория и методика физической культуры. — Санкт-Петербург, Москва, Краснодар, 2004. — 160 с.

Надійшла до редакції 08.10.2007

Ротерс Т.Т. Научно-исследовательская работа студентов — проблема физического образования в Украине. В статье дается теоретическое обоснование сущности научно-исследовательской работы студентов в процессе учебных занятий и во внеучебное время в контексте профессиональной подготовки.

Ключевые слова: научно-исследовательская работа, профессиональная подготовка, исследовательская деятельность.

Roters T.T. Students' research work in the context of professional preparation.

In the article students' research work of the theoretical ground of essence in the process of studying and after-studying time in the context of professional preparation is given.

Keywords: research work, professional preparation research activity.